

APŽVALGOS/ REVIEWS

2000–2009:

Lietuviškiesiems sąsiuviniams – 10 metų

Philippe Edel

Per dešimtmetį tapę baltų studijų informaciniu leidiniu, „Lietuviškieji sąsiuviniai“ yra vienintelis Prancūzijoje leidžiamas periodinis žurnalas, skirtas Lietuvos istorijai, menui, kalbai ir literatūrai, Prancūzijos ir Lietuvos ryšiams.

Pradėti leisti Elzaso-Lietuvos asociacijos iniciatyva ir remiami Robert'o Schumano fondo, „Lietuviškieji sąsiuviniai“ tęsia Strasbūro leidybos tradicijas nagrinėti Vidurio Europos ir ypač Lietuvos temas. Būtent Strasbūre 1503 m. išleistas maldų rinkinys „Tractatus sacerdotalis“, seniausias iki šiol žinomas lietuviškas rankraštis, o 1513 m. – pirmasis Europos žemėlapis, kuriame paminėtas Vilniaus vardas (Nicolaus Cusanus „Tabula moderna Sarmatia Eur“ pakartotiniame Claudijaus Ptolėmėjaus „Geographia“ leidinyje). Kaip tik Strasbūre 1832 m. Napoleono armijos generolas Henri Dembinski išspausdino „Lietuvos kampanijos atsiminimus“, o XIX a. pabaigoje šiame mieste publikuoti Vilhelmo universiteto žymių profesorių veikalai: Augusto Leskieno ir Karlo Brugmanno „Litauische Volkslieder und Märchen“ (1882), Oskaro Wiedemanno „Handbuch der litauischen Sprache“ (1897) ir „Das litauische Präteritum“ (1891). Nuo pat įkūrimo, t. y. 1991 m. vasario mėn., Elzaso-Lietuvos asociacija toliau dirbo Lietuvos, tuo metu buvusios sovietų priespaudoje, naudai: išspausdino brošiūrą „Laisvė Lietuvai“ (*Liberté pour la Lituanie*), 1994 m. – „Lietuva Elzaso akimis“ (*La Lituanie vue d'Alsace*), 1996 m. – „Prancūzų-lietuvių pasikalbėjimų knygelę“ (*Guide de conversation français-lituanien*) (ketvirtasis šio leidinio leidimas pasirodė 2007 m.), kiek vėliau, Knygos šventės proga išleista Ugnės Karvelis knygelė „Lietuvių literatūra“ (*La littérature lituanienne*) ir Suzanne'os Pourchier ir Yvo Plasseraud straipsnių, publikuotų nuo 1980 iki 1999 m. žurnaluose „Dvasia“ (*Esprit*) ir „Rytų-Vakarų diagonalės“ (*Diagonales Est-Ouest*), rinkinys „Baltų užrašai“ (*Les Carnets baltes*). Du vėlesni leidiniai yra publikuoti kelių leidėjų: bibliografija „Skaityti apie Lietuvą“ (*Lire la Lituanie*) išleista kartu su Nacionaline biblioteka ir Strasbūro universitetu o „Elzasas“, pirmasis leidinys lietuvių kalba apie Elzasą, – bendradarbiaujant su leidykla „Nuée Bleue“ ir prisidėjus Richardui Kleinschmageriui, Bernardui Naegelenui, Marie-Christine'ai Perillon, Pierre'ui Pflimlinui, Maurice'ui Roeckeliui, Dominique'ui Toursel-Harsteriui ir Bernardui Vogleriui.

Išspausdinusi „Lietuviškuosius sąsiuvinius“, aktyvi leidybos grupė tapo nuolatine ir pradėjo leisti periodinį leidinį prancūzų kalba tiksliniams skaitytojams. Kūrybinę leidy-

2000-2009 :

dix ans de Cahiers Litaniens

Devenue en une décennie une revue de référence en France dans le domaine des études baltes, les *Cahiers Litaniens* sont aussi la seule publication périodique française entièrement consacrée à l'histoire, l'art, la langue et la littérature de la Lituanie et aux relations entre la France et la Lituanie.

Initiés par l'association Alsace-Lituanie avec le soutien de la Fondation Robert Schuman, les *Cahiers Litaniens* s'inscrivent dans une tradition éditoriale strasbourgeoise d'ouverture sur l'Europe centrale, et notamment sur la Lituanie. C'est en effet à Strasbourg que sont parus dès 1503 le recueil de prières (le *Tractatus sacerdotalis*) comprenant le plus ancien texte lituanien manuscrit connu, et, en 1513, la première carte de l'Europe où il est fait mention de Vilnius (la *Tabula moderna Sarmatia Eur.* par Nicolaus Cusanus dans une réédition de la *Geographia* de Claudius Ptolémée). C'est toujours à Strasbourg qu'en 1832 le général napoléonien Henri Dembinski fait publier ses *Mémoires de la campagne de Lithuanie* et que paraissent, à la fin du XIXe siècle, plusieurs ouvrages d'éminents professeurs de l'université wilhelmienne tels que *Litauische Volkslieder und Märchen* d'August Leskien et Karl Brugmann (1882), *Das litauische Präteritum* (1891) et le *Handbuch der litauischen Sprache* (1897) d'Oskar Wiedemann. Dès sa création en février 1991, l'association Alsace-Lituanie poursuit cette tradition en faveur d'un pays encore sous le joug soviétique en publiant une brochure intitulée *Liberté pour la Lituanie* ; puis en 1994 *La Lituanie vue d'Alsace* et en 1996 le *Guide de conversation français-lituanien* (dont une 4e édition paraît en 2007) ; viennent ensuite l'opuscule sur *La littérature lituanienne* d'Ugnė Karvelis publié dans le cadre de la Fête du Livre et *Les Carnets baltes* de Suzanne Pourchier et Yves Plasseraud, recueil d'articles parus entre 1980 et 1999 dans les revues *Esprit* et *Diagonales Est-Ouest*. Deux autres titres sont publiés en co-édition : la bibliographie *Lire la Lituanie* en partenariat avec la Bibliothèque Nationale et Universitaire de Strasbourg, et *Alzasas*, la première publication sur l'Alsace en langue lituanienne, en collaboration avec les éditions de la Nuée Bleue et avec des contributions originales de Richard Kleinschmager, Bernard Naegelen, Marie-Christine Perillon, Pierre Pflimlin, Maurice Roeckel, Dominique Toursel-Harster et Bernard Vogler.

Avec les *Cahiers Litaniens*, cette dynamique éditoriale se pérennise sous la forme d'une revue régulière en langue française pour un public motivé. Elle est conçue et

bos grupę sudaro Elzaso-Lietuvos asociacijos prezidentas Philippe'as Edelis ir būrys eruditų): Aldona Bieliūnienė (Nacionalinis Lietuvos muziejus, Vilnius), Liucija Černiuvienė (Vilniaus universitetas), Piotras Daszkiewiczus (Gamtos mokslų nacionalinis muziejus (*Muséum national d'histoire naturelle*), Paryžius), Liudmila Edel-Matuolis (PLVA – Prancūzijos literatūros vertėjų asociacija, *ATLF*), Julienas Gueslinas (Panteono-Sorbonos universiteto MNTC – Mokslinis nacionalinių tyrimų centras (*CNRS*) ir Nacionalinė Prancūzijos biblioteka (*BnF*), Paryžius), Ona Kažukauskaitė (Lietuvių kalbos institutas, Vilnius), Guido Michellini (Parmos ir Klaipėdos universitetai, Lietuvos Mokslų Akademijos narys), Caroline'a Paliulis (Vilniaus knygynas) ir Aldona Ruseckaitė (Lietuvių literatūros muziejus, Kaunas). Per dešimt metų buvo atspausdinti 75 straipsniai, t. y. apie 600 puslapių. Savo darbus publikavo ir leidinį rengė apie 70 autorių, iš kurių 41 buvo lietuvis, 19 prancūzų, 4 lenkai, vienas vokietis, vienas italas ir vienas belgas. Straipsnius specialiai šiam žurnalui, išskyrus kelias išimtis, originalo kalba rengė universitetų dėstytojai, mokslininkai, muziejų vadovai ir meno kritikai. Pasitaikė atvejų, kai sutikus autoriams, į prancūzų kalbą buvo išversti Lietuvoje publikuoti tekstai, galėję dominti prancūzų skaitytojus. Leidėjai siekė akademinio ir europietiško leidinio, todėl nespausdino ideologinių, šališkų ar nacionalistinių straipsnių. Nuo pat gyvavimo pradžios, leidinys sulaukė akademinio Lietuvos pasaulio žmonių dėmesio ir suteikė jiems galimybę skelbti darbus prancūzų skaitytojams. Pažymėtina ir tai, kad šis leidinys nebūtų pasirodęs, jei jam nebūtų talkinę kompetetingi, entuziastingi ir savanoriški vertėjai ir redaktoriai: Sylvie Burin des Rozières, Isabelle Chandavoine-Urbaitis, Marie-Françoise Daire, Liudmila Edel-Matuolis, Uwe Hecht, Brigitte Heidt, Jean-Marie Hummel, Eglė Kačkutė-Hagan, Jean-Claude'as Lefebvre'as, Bronė Lipšienė, Michelis Pagnier ir Marielle Vitureau.

Kiekvienas numeris prasideda istorinio pobūdžio tekstu, pavyzdžiui, Vytauto Landsbergio „Lietuvos nepriklausomybės atstatymu 1990 metais“ (Nr. 1), akademiko Zigmo Zinkevičiaus „Pirmojo Lietuvos istorinio paminėjimo 1000-mečiu (1009)“ (Nr. 10). Dažnai aprašomas ir sovietinis laikotarpis, iki šiol gyvas lietuvių atmintyje: kova prieš sovietų aneksiją po Antrojo pasaulinio karo (Nr. 2), tragiškas dviejų lietuvių rezistentų likimas (1940–1950 metų partizanų vado Jono Žemaičio (Nr. 3) ir Kauno mokinio, 1972 m. Kaune susideginusio Romo Kalantos (Nr. 5)). Lietuvos gyventojų tremties į Sibirą tema itin jaudinančiai perteikta Aldonos Graužinytės-Matulevičienės (Nr. 4), Rytės Merkytės (Nr. 6) ir Elenos Žindžiuvienės-Deksnytės (Nr. 9), kurių prisiminimai supažindino prancūzų skaitytojus su atskirų šeimų patirtimi ir visos tautos tragedija totalitarizmo režimo sąlygomis.

Nuo pat Lietuvos valstybės atkūrimo 1918 m. nuolat rašoma apie Lietuvos ir Prancūzijos santykius tiek istoriniu ir politiniu (Nr. 2 ir 9), tiek kultūriniu (Nr. 1 ir 7) aspektu, nagrinėjamas skirtingas istorinis laikotarpis: Rusijos kampanija 1812 m. (Nr. 4 ir 7), 1920–1923 metų Klaipėdos/Mėmelio okupacija (Nr. 8) ir kt. Trumpos biografinės apžvalgos pristato žmones, vienijusius abi šalis. Iš prancūzų pirmiausiai paminėtini: medicinos profesorius Nico-

animée par un petit réseau d'érudits constitué autour de Philippe Edel, président d'Alsace-Lituanie : Aldona Bieliūnienė (Musée national de Lituanie, Vilnius), Liucija Černiuvienė (université de Vilnius), Piotr Daszkiewicz (Muséum national d'histoire naturelle, Paris), Liudmila Edel-Matuolis (ATLF), Julien Gueslin (université Panthéon-Sorbonne/CNRS et BnF, Paris), Ona Kažukauskaitė (Institut de la Langue Lituanienne, Vilnius), Guido Michellini (universités de Parme et de Klaipėda, membre de l'Académie des sciences de Lituanie), Caroline Paliulis (libraire à Vilnius) et Aldona Ruseckaitė (Musée de la littérature lituanienne, Kaunas). En 10 ans, 75 contributions ont été publiées, totalisant près de 600 pages. Près de 70 auteurs ont participé à la revue, dont 41 Lituanais et 19 Français, mais également quatre Polonais, un Allemand, un Italien et un Belge. Ecrites essentiellement par des universitaires, chercheurs, responsables de musées ou critiques d'art, les contributions sont – sauf exception – des textes originaux écrits spécialement pour la revue. Dans quelques cas, avec le consentement de leurs auteurs, il s'agit de traductions en français de textes déjà publiés en Lituanie pouvant intéresser le public francophone. La revue s'inscrivant dans une démarche à la fois académique et européenne, les textes à consonance idéologique, partisane ou nationaliste ne sont pas sollicités. Dès son lancement, elle a suscité un vif intérêt auprès des milieux académiques en Lituanie pour lesquels elle devint un canal de diffusion vers le public francophone. Notons qu'elle n'aurait pu voir le jour sans la contribution aussi compétente et enthousiaste que bénévole de traducteurs et de réviseurs tels que Sylvie Burin des Rozières, Isabelle Chandavoine-Urbaitis, Marie-Françoise Daire, Liudmila Edel-Matuolis, Uwe Hecht, Brigitte Heidt, Jean-Marie Hummel, Eglė Kačkutė-Hagan, Jean-Claude Lefebvre, Bronė Lipšienė, Michel Pagnier et Marielle Vitureau.

Chaque numéro s'ouvre avec un texte de mise en perspective historique, tels le rétablissement de l'indépendance de la Lituanie en 1990, par Vytautas Landsbergis (n°1), ou le millénaire de la première mention historique du nom de Lituanie (1009), par l'académicien Zigmas Zinkevičius (n°10). La période soviétique, encore très présente dans la mémoire collective des Lituanais, y est régulièrement abordée : la lutte contre l'annexion soviétique après la Seconde Guerre mondiale (n°2), le destin tragique de deux résistants lituaniens aussi emblématiques que Jonas Žemaitis (n°3), le chef des partisans des années 1940-50, ou Romas Kalanta (n°5), le lycéen qui s'immola par le feu à Kaunas en 1972. Le thème des déportations de populations lituaniennes en Sibérie a été traité par le biais des témoignages particulièrement émouvants d'Aldona Graužinytė-Matulevičienė (n°4), de Rytė Merkytė (n°6) et d'Elena Žindžiuvienė-Deksnytė (n°9), qui permettent au lecteur francophone de découvrir, à travers des tranches de vie familiale, la tragédie de tout un peuple écrasé par un régime totalitaire.

Les relations entre la Lituanie et la France depuis le rétablissement de l'Etat lituanien en 1918 y sont régulièrement abordées, dans leur dimension historique et politique (n°2 et 9), sur le plan culturel (n°1 et 7) et

las Regnier, Jacques'as Biotet, Jean-Emmanuelis Gilibert, Auguste'as Bécu (Nr. 10), Louis-Henri Bojanus (Nr. 3), dėstę Vilniaus universitete XVIII ir XIX a., rašytojas Prosperas Merimė (Nr. 6), kurio novelės „Lokys“ veiksma vyksta Lietuvoje, lingvistai Ferdinandas de Saussure'as, Antoine'as Meillet ir Robert'as Gauthiot (Nr. 2), atskleidę lietuvių kalbos originalumą ir turtinumą, administratorius ir politikas Raymondas Schmittleinas (Nr. 9), padėjęs lietuviams sovietinės aneksijos metu, Jeanas-Paulis Sartre'as ir Simone'a de Beauvoir (Nr. 1), netikėtai aplankę sovietinę Lietuvą 1965 m. Atskirai paminėtini ir Prancūzijos veikėjai, kilę iš Lietuvos: poetas Oskaras Milašius (Nr. 6), meno istorikas Jurgis Baltrušaitis (Nr. 4), semiotikas Algirdas-Julius Greimas (Nr. 5), filosofas Emmanuelis Levinas (Nr. 7).

Lietuvių kalba, seniausia iš šiuolaikinių indoeuropiečių kalbų, yra nagrinėjama daugelyje straipsnių, rašytų žymių lingvistų, baltų kalbų specialistų: profesoriaus Guido Michelini (Nr. 2), Algirdo Sabaliausko (Nr. 3), Arnoldo Piročkino (Nr. 4), Rainer Eckert (Nr. 9) ir Zigmo Zinkevičius (Nr. 10). Leidinyje rašyta ir apie lietuvių kalbos didįjį žodyną (Nr. 3), nagrinėta lietuvių kalbos saugojimo Lietuvoje problema (Nr. 7), jos dėstymas Lietuvoje ir Europoje (Nr. 9), rutėnų kalbos vartojimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (Nr. 7), prancūzų kalbos padėtis Lietuvoje (Nr. 1), Lietuvos daugiakalbystė (Nr. 8).

Nors lietuvių literatūra yra viena iš jauniausių Europoje, jos didelė gausa prozininkų ir poetų yra visiškai nežinomi Prancūzijoje. Mūsų leidinyje publikuota nemažai lietuvių novelių, pirmą kartą verstų į prancūzų kalbą: Jurgio Savickio „Fleita“ (Nr. 2), Jono Biliūno „Kliudžiau“ ir „Brisiaus galas“ (Nr. 3), M. K. Čiurlionio „Laiškai Devdorakėliui“ (Nr. 3), Juditos Vaičiūnaitės „Telefonų knyga“ (Nr. 4), Kazio Sajos „Dviejų karalių pasaka“ (Nr. 5), Antano Biliūno „Likimo knyga“ (Nr. 6). Spausdinti ir poezijos vertimai: Vlodo Braziūno „Trauka“ (Nr. 8), Maironio „Senovės daina“ (Nr. 9), Aido Marčėno „Lietaus uždanga“, Alvydo Šlepiko „Lopšinė motinai“, Dainos Čepauskaitės „Kaip tau sekasi?“ (Nr. 10). Du lietuvių literatūros milžinus – Donelaitį (Nr. 9) ir Maironį (Nr. 2), aprašė Lietuvių literatūros muziejaus direktorė Aldona Ruseckaitė, o apie garsių knygnešių (Nr. 5), slapta gabenusių lietuviškas knygas carizmo priespaudos, draudusios lotynų kalbos abėcėlę spausdintas knygas, laikotarpiu riziką rašė vieno iš knygnešių anūkė Karolina Paliulis. Visas sąrašas, maždaug 50 lietuvių poetų ir prozininkų kūrinių, verstų į prancūzų kalbą, yra išspausdintas (Nr. 2) ir nuolat atnaujinamas leidinio interneto svetainėje.

Tapyba, skulptūra, fotografija, grafika atskleidžia lietuviškos dvasios gelmes ir jos tradicinę kultūrą, kuriai būdinga didelė grožio pajauta, grynumas ir lyriškumas. Kiekvienas leidinio numeris pristato vaizduojamųjų menų atstovus, kurių iliustracijos, kartu su trumpa biografija ar kūrybos apžvalga, pateiktos viršelyje ar leidinio puslapiuose, rodo jų talento vertę. Taip buvo pristatyti Robertas Antinis (Nr. 2), Janas Bulhakas (Nr. 7), Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (Nr. 3), Stasys Eidrigėvičius (Nr. 9), Kęstutis Grigaliūnas (Nr. 7), Vytautas Kazimieras Jonynas (Nr. 8), Kazys Kisielis (Nr. 1), Stasys Krasauskas (Nr. 6), Antanas Mončys (Nr. 4), Stanilovas Riauba (Nr. 10), Steponas

pendant certaines périodes historiques : campagne de Russie de 1812 (n°4 et 7), occupation de Memel/Klaipėda en 1920-1923 (n°8), etc. De courtes biographies présentent les hommes qui ont fait lien entre les deux pays. Des Français d'abord : les professeurs de médecine Nicolas Regnier, Jacques Biotet, Jean-Emmanuel Gilibert, Auguste Bécu (n°10) et Louis-Henri Bojanus (n°3) qui enseignèrent à l'université de Vilnius aux XVIIIe et XIXe siècles ; l'écrivain Prosper Mérimée (n°6) qui prit la Lituanie pour cadre de sa nouvelle Lokys ; les linguistes Ferdinand de Saussure, Antoine Meillet et Robert Gauthiot (n°2) qui révélèrent l'originalité et la richesse de la langue lituanienne ; l'administrateur et homme politique Raymond Schmittlein (n°9) qui aida les Lituaniens en exil au moment de l'annexion soviétique ; Jean-Paul Sartre et Simone de Beauvoir (n°1) qui firent un étonnant séjour en 1965 en Lituanie soviétique. Et des Français originaires de Lituanie : le poète Oscar Milosz (n°6), l'historien de l'art Jurgis Baltrušaitis (n°4), le sémanticien Algirdas Julien Greimas (n°5), le philosophe Emmanuel Levinas (n°7).

La langue lituanienne, la plus archaïque des langues indoeuropéennes modernes, fait l'objet de plusieurs contributions, notamment d'éminents linguistes spécialistes des langues baltes, les professeurs Guido Michelini (n°2), Algirdas Sabaliauskas (n°3), Arnoldas Piročkinas (n°4), Rainer Eckert (n°9) ou Zigmas Zinkevičius (n°10). Sont abordés l'histoire du grand dictionnaire de la langue lituanienne (n°3), la protection de la langue lituanienne en Lituanie (n°7), son enseignement en Lituanie et en Europe (n°9), l'usage du ruthénien dans le grand-duché de Lituanie (n°7), la situation du français en Lituanie (n°1), le multilinguisme en Lituanie (n°8).

Bien que parmi les plus récentes d'Europe, la littérature lituanienne est riche en nouvellistes et poètes totalement méconnus en France. De nombreuses nouvelles y sont publiées pour la première fois en traduction française : *"La flûte"* de Jurgis Savickis (n°2), *"Touché !"* et *"La fin de Brisius"* de Jonas Biliūnas (n°3), *"Lettres à Devdorakėlis"* de M.K. Čiurlionis (n°3), *"L'annuaire téléphonique"* de Judita Vaičiūnaitė (n°4), *"Le conte des deux rois"* de Kazys Saja (n°5), *"Le livre du destin"* d'Antanas Biliūnas (n°6). Des poèmes aussi : *"Attraction"* de Vladas Braziūnas, *"Chant des temps anciens"* de Maironis (n°9), *"Rideau de pluie"* d'Aidas Marcenas, *"Berceuse pour une mère"* d'Alvydas Šlepiukas, *"Comment vas-tu ?"* de Daiva Čepauskaitė (n°10). Les portraits des deux géants de la littérature lituanienne, Donelaitis (n°9) et Maironis (n°2), ont été brossés par la directrice du Musée de la littérature lituanienne, Aldona Ruseckaitė, tandis que l'aventure des *knygnešiai* (n°5), ces célèbres porteurs de livres qui vivaient à l'époque de l'interdiction par le régime tsariste de l'alphabet latin dans les publications lituaniennes, y est présentée par la petite-fille de l'un d'eux, Caroline Paliulis. Un index complet des œuvres des quelque cinquante poètes et écrivains lituaniens traduites en français est publié (n°2) et régulièrement tenu à jour sur le site web de la revue.

La peinture, la sculpture, la photographie, les arts

Šarapovas (Nr. 5), Lionginas Šepka (Nr. 4), Algirdas Steponavičius (Nr. 8), Vytautas Valius (Nr. 5), Lionginas Virbickas (Nr. 3). Išskirtinis dėmesys buvo skirtas Lietuvos kryždirbystei (Nr. 5), nuo 2001 metų UNESCO pripažintai žmonijos dvasinio paveldo dalimi, pirmajai lietuviško meno parodai Vilniuje 1907 m. (Nr. 8) ir Kauno M. K. Čiurlionio kolekcijoms (Nr. 1).

Kultūrinė Lietuvos miškų svarba (Nr. 5), senovinės legendos, pasakojančios apie lokius (Nr. 6), meteoritų atradimas XVIII a. Vilniuje (Nr. 7) ir šiuolaikinė Lietuvos ornitologija (Nr. 10) rodo svarbų gamtos vaidmenį lietuvių, paskutinės krikščionybės priėmusios Europos tautos, kultūroje, kuriai neliko abejingi prancūzų skaitytojai.

Nuo pat įkūrimo leidinį remia Robert'o Schumano fondas (Paryžius). Vadovaujamas prezidento Jeano-Dominique'o Giuliani ir direktorės Pascale Joannin, Fondas yra vienas iš pagrindinių Europos prancūzų tiriamųjų centrų, jau daugelį metų veikiantis Lietuvoje ir remiantis pirmąjį Prancūzų kultūros centrą, įkurtą antrajame pagal dydį šalies mieste – Kaune. Fondo parama yra ypač svarbi žurnalui tiek finansiniu, tiek moraliniu požiūriu. Prisiminkime, kad Robert'as Schumanas (1886–1963), Prancūzijos valstybės veikėjas, kilęs iš Elzaso-Lotaringijos, keletą kartų buvęs vyriausybės vadovas ir užsienio reikalų ministras, pirmasis Europos Parlamento vadovas, ir dabar tebelaikomas vienu iš „Europos įkūrėjų“. Vykstant šaltajam karui, Robert'as Schumanas buvo vienas iš nedaugelio Prancūzijos vadovų, daugybę kartų pareiškęs, kad Vakarų europiečiai privalo jausti solidarumą Rytų šalims, gyvenančioms sovietinėje priespaudoje. „Lietuviškuosius sąsiuvinius“ yra rėmę žymūs Prancūzijos ir Lietuvos žmonės: Pierre'as Pflimlinas, Louis Jungas, Vytautas Landsbergis, Valdas Adamkus. Paramos sulaukė ir iš Adrien'o Zeller vadovaujamos Elzaso regioninės Tarybos, Lietuvos ambasados Paryžiuje ir Prancūzijos ambasados Lietuvoje, Lietuvos instituto ir „Books from Lithuania“.

Žurnalą nuo pat pirmojo numerio visi sutiko labai palankiai. Prancūzijoje šį leidinį sveikino, jo rimtumą, kokybę įvertimo specializuoti leidiniai: „Les Boréales“ (*Šiaurinės*), „Cahiers des Amis de Milosz“ (*Milašiaus draugų sąsiuviniai*), „Cahiers du Monde Russe“ (*Rusų pasaulio sąsiuviniai*), „Chroniques Slaves“ (*Slavų kronikos*), „Le Courrier des Pays de l'Est“ (*Rytų šalių kurjeris*), „La Géographie“ (*Geografija*), „L'Histoire“ (*Istorija*), „Le Matricule des Anges“ (*Angelių sąrašas*), „Regard vers l'Est“ (*Žvilgsnis į Rytus*), „Slavica Occitania“. Lietuvoje apie tai rašiusių informacijos priemonių spektras buvo dar platesnis: „Gimtoji kalba“, „Kauno diena“, „Kultūros barai“, „Lietuvos aidas“, „Lietuvos mokslininkų laikraštis“, „Lietuvos žinios“, „Literatūra ir menas“, „Metai“, „Mokslas ir gyvenimas“, „Mokslo Lietuva“, „Naujoji Romuva“, „Nemunas“, „XXI amžius“. Pasirodė recenzijų specializuotoje anglo-saksų spaudoje „Journal of Baltic Studies“ ir vokiečių leidinyje „Mitteilungen aus baltischem Leben“. „Lietuviškųjų sąsiuvinų“ straipsniai buvo cituoti bibliografinėse nuorodose tokių žurnalų, kaip „Lituanus“ (Nr. 49, Chicago, 2004: Nathalie Lorand darbuose apie M. K. Čiurlionį), „Logos“ (Nr. 51, Vilnius, 2007: Odetos Žukauskienės darbuose apie Jurgį Baltrušaitį), ir

graphiques révèlent la profondeur de l'âme lituanienne et de sa culture traditionnelle, marquées par un sens aigu de beauté, de pureté et de lyrisme. Chaque numéro met en valeur un ou plusieurs artistes plasticiens, dont les illustrations en couverture ou en pages intérieures, complétées d'une brève biographie ou étude de l'œuvre, permettent de saisir l'étendue de leur talent. Firent ainsi l'objet de reproduction et de présentation: Robertas Antinis (n°2), Jan Bułhak (n°7), Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (n°3), Stasys Eidrigėvičius (n°9), Kęstutis Grigaliūnas (n°7), Vytautas Kazimieras Jonynas (n°8), Kazys Kisielis (n°1), Stasys Krasauskas (n°6), Antanas Mončys (n°4), Stanilovas Riauba (n°10), Steponas Šarapovas (n°5), Lionginas Šepka (n°4), Algirdas Steponavičius (n°8), Vytautas Valius (n°5), Lionginas Virbickas (n°3). Sont tout particulièrement traités: l'art des croix en Lituanie (n°5) – reconnue depuis 2001 par l'UNESCO comme faisant partie du patrimoine culturel immatériel de l'humanité; la première exposition d'art lituanien à Vilnius en 1907 (n°8); et les collections du musée M.K. Čiurlionis de Kaunas (n°1).

L'importance culturelle des forêts lituanienes (n°5), les vieilles légendes liées aux ours (n°6), la découverte de météorites à Vilnius au XVIIIe siècle (n°7) ou de l'ornithologie moderne en Lituanie (n°10) font découvrir la place de la nature dans la culture des Lituanien, dernier peuple européen à avoir été évangélisé, et ont connu un vif succès auprès du lectorat français.

Depuis sa création, la revue a bénéficié du soutien de la Fondation Robert Schuman (Paris). Présidée par Jean-Dominique Giuliani et dirigée par Pascale Joannin, la fondation est un des principaux centres de recherche français sur l'Europe et est engagée depuis plusieurs années en Lituanie où elle apporte son appui au premier centre culturel de langue française créé en Lituanie, à Kaunas, la deuxième ville du pays. Son soutien est particulièrement important pour la revue, tant sur le plan financier que moral. Rappelons que Robert Schuman (1886-1963), homme d'Etat français originaire d'Alsace-Lorraine, plusieurs fois chef de gouvernement et ministre des Affaires étrangères, premier président du Parlement Européen, est considéré comme l'un des "Pères Fondateurs de l'Europe". Durant les années de guerre froide, Robert Schuman fut l'un des rares dirigeants français à avoir exprimé à plusieurs reprises le devoir de solidarité incombant aux Européens de l'Ouest à l'égard des "peuples de l'Est" vivant sous le joug soviétique. Ont également apporté leur appui aux Cahiers Lituanien de hautes personnalités politiques françaises et lituanienes, telles que Pierre Pflimlin, Louis Jung, Vytautas Landsbergis, Valdas Adamkus, tout comme le Conseil régional d'Alsace présidé par Adrien Zeller, les ambassades de Lituanie à Paris et de France à Vilnius, l'Institut Lituanien (*Lietuvos Institutas*) et *Books from Lithuania*.

Dès son premier numéro, la revue a reçu un bon accueil. En France, ce sont surtout des revues spécialisées (*Les Boréales, Cahiers des Amis de Milosz, Cahiers du Monde Russe, Chroniques Slaves, Le Courrier des Pays de l'Est, La Géographie, L'Histoire, Le Matricule des Anges*,

monografijose: Gilles'io Dutertre'o „Les Français dans l'Histoire de la Lituanie“ (*Prancūzai Lietuvos istorijoje*, Paryžius, 2009), Thierry Laurent'o „Echanges littéraires franco-lituanais [XIXe et XXe siècles]“ (*Literatūriniai prancūzų ir lietuvių mainai XIX ir XX amžiuje*, Paryžius, 2009). Turistų informaciniai leidiniai, skirti supažindinti su Lietuva ir Baltijos šalims (*Guide Vert Michelin, Petit Futé, Routard Mag*), rubrikose taip pat cituoja „Lietuviškuosius sąsiuvinius“ ir rekomenduoja kelioninius skaitinius. Beje, jau yra numatytas redakcijų bendradarbiavimas su užsienio baltų studijų leidiniais: „Annaberger Annalen“ (Vokietija), „Res Balticae“ (Italija) ir „Lithuanian Papers“ (Australija). Mokamų prenumeratorių skaičius 2009 m. padidėjo iki 180 privačių skaitytojų ir institucijų, kurioms priskiriamos apie 60 viešųjų ir universitetų bibliotekų (iš jų 7 nacionalinės bibliotekos Prancūzijoje, Lietuvoje, Vokietijoje, Liuksemburge, Lenkijoje, Ukrainoje ir Jungtinėse Amerikos valstijose), sutikusių supažindinti skaitytojus su „Lietuviškaisiais sąsiuviniais“. Žurnalas turi didelį citavimo indeksą ir yra įtrauktas į didžiąsias valstybines ir tarptautines leidinių ir akademinių bibliotekų duomenų bazes (BN, EBSCO, EBSEES, Electre, LCCN, LIBIS, SUDOC, ZDB).

Žurnalą galima rasti internete, „Lietuviškųjų sąsiuvinių“ svetainėje (www.cahiers-lituniens.org), siūlančioje laisvą prieigą prie dvidešimties straipsnių ir leidinių iliustruojančių menininkų darbų. Per mėnesį internete peržiūrima apie 6 000 žurnalo puslapių. 2010 m. sausio mėn. paskelbus „Google“ paiešką „Lietuva“, leidinio svetainė buvo pateikta tarp 10 pirmųjų rezultatų (iš bendro 8 750 000 rezultatų skaičiaus). Įrašius „Google“ paieškoje tikslų „Lietuviškųjų sąsiuvinių“ pavadinimą, gauta apie 3 030 rezultatų. Paminėtina ir tai, kad leidinio pripažinimą didina svetainės *blog* lankymas (<http://lituanie-culture.blogspot.com>), siūlančios du kartus per savaitę skelbiamus straipsnelius.

Žurnalo tikslai, iškelti „Lietuviškųjų sąsiuvinių“ leidėjo Elzaso ir Lietuvos asociacijos biuro (prezidentas Philippe'as Edelis, viceprezidentė Janinė'a Kaspar, išdininkė Marie-Françoise'a Daire ir sekretorė Anita Meng), yra remti šį lituanistinį leidinį ir stengtis geriau suprasti vieną iš „kitos Europos“ šalių, 2004 m. prisijungusią prie Europos Sąjungos, bet Prancūzijos visuomenei dar mažai žinomą.

2000–2009 m. „Lietuviškuosiuose sąsiuvinuose“ publikuoti autoriai: Yann'as Ardagna, Jūratė Baranova, Laima Bialopetrevičienė, Antanas Biliūnas, Jonas Biliūnas, Vladas Braziūnas, Birutė Burauskaitė, Daiva Čepauskaitė, Lucija Černiuvienė, Piotras Daszkiewiczzius, Corine'a Defrance, Patrick'as Donabėdianas, Raineris Eckertas, Philippe'as Edelis, Jeanas-Emmanuelis Gilibert'as, Aldona Grauzinytė-Matulevičienė, Jean'as Grisonas, Julienas Gueslinas, Laimantas Jonušys, Vanda Juknaitė, Bernard'as Jusserand'as, Daina Kamarauskiene, Ugnė Karvelis, Ona Kažukauskaitė, Aida Kiškytė-Degeix, Janinė'a Kohler, Ingrida Korsakaitė, Aistė Jurga Krasauskaitė, Laima Kreivytė, Marija Kuodienė, Vytautas Landsbergis, Jean'as-Claude'as Lefebvre'as, Nathalie Lorand, Aidas Marčėnas, Margarita Matulytė, Elmantas

Regard vers l'Est, Slavica Occitania) qui ont salué le sérieux et la grande qualité de la revue, alors qu'en Lituanie le spectre des médias qui s'en sont fait l'écho est plus large (*Gimtoji Kalba, Kauno Diena, Kultūros Barai, Lietuvos Aidas, Lietuvos Mokslininkų Laikraštis, Lietuvos Žinios, Literatūra ir Menas, Metai, Mokslas ir Gyvenimas, Mokslo Lietuva, Naujoji Romuva, Nemunas, XXI Amžius*). Des recensions ont également paru dans la presse spécialisée anglo-saxonne (*Journal of Baltic Studies*) et allemande (*Mitteilungen aus baltischem Leben*). Des contributions parues dans les *Cahiers Lituniens* sont citées en référence bibliographique de travaux publiés dans des revues telles que *Lituanus* (n°49, Chicago, 2004 : travaux de Nathalie Lorand sur M.K. Čiurlionis) ou *Logos* (n°51, Vilnius, 2007 : travaux d'Odeta Žukauskienė sur Jurgis Baltrušaitis) ou dans des monographies (Gilles Dutertre, *Les Français dans l'Histoire de la Lituanie*, Paris, 2009. Thierry Laurent, *Echanges littéraires franco-lituniens [XIXe et XXe siècles]*, Paris, 2009). Des guides touristiques consacrés à la Lituanie ou aux Pays baltes (*Guide Vert Michelin, Petit Futé, Routard Mag*) citent les *Cahiers Lituniens* dans leur rubrique de conseils de lecture avant le voyage. Des collaborations éditoriales sont par ailleurs envisagées avec des revues étrangères d'études baltes, telles que *Annaberger Annalen* (Allemagne), *Res Balticae* (Italie) et *Lithuanian Papers* (Australie). Le nombre d'abonnés payants s'élève en 2009 à 180 particuliers et institutions, auxquels s'ajoutent près d'une soixantaine de bibliothèques publiques et universitaires (dont sept bibliothèques nationales : France, Lituanie, Allemagne, Luxembourg, Pologne, Ukraine et Etats-Unis) qui ont accepté de mettre les *Cahiers Lituniens* à la disposition de leurs lecteurs. La revue bénéficie aussi d'une bonne indexation, étant référencée dans de grandes bases bibliographiques nationales et internationales d'éditeurs et de bibliothèques académiques (BN, EBSCO, EBSEES, Electre, LCCN, LIBIS, SUDOC, ZDB).

Concernant la visibilité de la revue sur Internet, le site web des *Cahiers Lituniens* (www.cahiers-lituniens.org), qui propose une vingtaine d'articles en libre accès et les portraits des artistes ayant contribué à l'illustration de la revue, a une fréquentation de près de 6.000 pages vues par mois. Lors d'une recherche sur Google pour le mot "Lituanie" en janvier 2010, le site apparaissait parmi les 10 premiers résultats (sur un total d'environ 8.750.000). La même recherche sur Google pour l'expression exacte "Cahiers Lituniens" donne un total de près de 3.030 résultats. Notons que le site bénéficie aussi de la fréquentation de son blog (<http://lituanie-culture.blogspot.com>) qui, avec des notices bihebdomadaires, multiplie sa notoriété.

Définis par le Bureau (Philippe Edel, président, Janine Kaspar, vice-présidente, Marie-Françoise Daire, trésorière, et Anita Meng, secrétaire) de l'association Alsace-Lituanie editrice des *Cahiers Lituniens*, les objectifs de la revue visent à la conforter en tant que publication spécialisée en lituanistique et à contribuer à une meilleure compréhension d'un des pays de "l'autre Europe" qui a rejoint l'Union européenne en 2004 mais

Meilus, Rytė Merkytė, Guido Michellini, Egidijus Navikas, Joanna Ostaszewska-Nowicka, Lina Pakalniškytė, Caroline'a Paliulis, Philippe'as Perchocas, Thierry Pinet, Arnoldas Piročkinas, Yves'as Plasseraud, Alė Pociulpaitė, Alainas Rechneris, Catherine'a Rigeade, Aldona Ruseckaitė, Algirdas Sabaliauskas, Kazys Saja, Tomasz'as Samojlikas, Jurgis Savickis, Michelis Signoli, Alvydas Šlepikas, Mykolas Sluckis, Irena Smetonienė, Antanas Stasiškis, Radosławas Tarkowski, Judita Vaičiūnaitė, Thierry Vette'as, Marielle Vitureau, Zigmas Zinkevičius, Birutė Žilytė, Elena Žindžiuvienė-Deksnytė.

(Vertė Aurelija Leonavičienė)

Philippe Edel, „Lietuviškųjų sąsiuvinų“ direktorius, Strasbūro Prekybos ir pramonės rūmų ekonominės informacijos skyriaus direktorius, Prancūzijos ir Lietuvos koordinacinės tarybos viceprezidentas, Elzaso ir Lietuvos asociacijos prezidentas, tarptautinės elzasiečių sąjungos direktorinės tarybos narys.

El paštas: edel-matuolis@wanadoo.fr
<http://www.cahiers-litوانيens.org>

reste encore largement méconnu en France.

Auteurs publiés dans les Cahiers Litوانيens (2000-2009) : Yann Ardagna, Jūratė Baranova, Laima Bialopetravičienė, Antanas Biliūnas, Jonas Biliūnas, Vladas Braziūnas, Birutė Burauskaitė, Daiva Čepauskaitė, Lucija Černiuvienė, Piotr Daszkiewicz, Corine Defrance, Patrick Donabédian, Rainer Eckert, Philippe Edel, Jean-Emmanuel Gilibert, Aldona Graužinytė-Matulevičienė, Jean Grison, Julien Gueslin, Laimantas Jonušys, Vanda Juknaitė, Bernard Jusserand, Daina Kamarauskienė, Ugnė Karvelis, Ona Kažukauskaitė, Aida Kiškytė-Degeix, Janine Kohler, Ingrida Korsakaitė, Aistė Jurga Krasauskaitė, Laima Kreivyte, Marija Kuodienė, Vytautas Landsbergis, Jean-Claude Lefebvre, Nathalie Lorand, Aidas Marčėnas, Margarita Matulytė, Elmantas Meilus, Rytė Merkytė, Guido Michellini, Egidijus Navikas, Joanna Ostaszewska-Nowicka, Lina Pakalniškytė, Caroline Paliulis, Philippe Perchoc, Thierry Pinet, Arnoldas Piročkinas, Yves Plasseraud, Alė Pociulpaitė, Alain Rechner, Catherine Rigeade, Aldona Ruseckaitė, Algirdas Sabaliauskas, Kazys Saja, Tomasz Samojlik, Jurgis Savickis, Michel Signoli, Alvydas Šlepikas, Mykolas Sluckis, Irena Smetonienė, Antanas Stasiškis, Radosław Tarkowski, Judita Vaičiūnaitė, Thierry Vette, Marielle Vitureau, Zigmas Zinkevičius, Birutė Žilytė, Elena Žindžiuvienė-Deksnytė.

Philippe Edel, director of *Cahiers Litوانيens*, directeur de l'information économique à la Chambre de commerce et d'industrie de Strasbourg, vice-président de la Coordination France-Lituanie, président de l'association Alsace-Lituanie, membre du comité-directeur de l'Union Internationale des Alsaciens.

Courriel : edel-matuolis@wanadoo.fr
<http://www.cahiers-litوانيens.org/english.htm>

DOI: 10.5755/j01.sal.1.16.43372